

DATÇA-BURGAZ MEVKİİ KAZI SONUÇLARI¹

(Lev. XXX / Pl. XXX)

Muğla ili, Datça ilçesi, İskele mahallesinin 2 km. kuzeydoğusunda yer alan Burgaz mevkii, yüzeyinde görülen mimari yapılar ve çok sayıdaki seramik nedeniyle, 19. yy. sonundan itibaren bilim adamlarının ilgisini çekmiştir. Etrafı bir surla çevrili olan ve akropolis olarak kabul edilebilecek Dalacak Burnu ve etrafında yerleşmiş bulunan bu antik kent, yüzeyde çok yoğun olarak görülen arkaik ve klasik döneme ait kalıntılar nedeniyle de, yarımada üzerinde yer alan önemli bir antik kent konumundadır. Nitekim 1907'den hemen önce Syme'li Panayiotis Polemikos adlı Yunanlı bir tüccar tarafından yapılan kazılarda ele geçirilen eserler kentin önemini göstermektedir (Bu eserlerin bir bölümü İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndedir)². Daha sonraki yıllarda da birçok gezgin ve araştırmacı tarafından ziyaret edilen antik kent, Bean ve Cook³ tarafından Arkaik ve Klasik Knidos olarak tanımlanınca daha çok ilgi çekmeye başlamıştır. Bugüne kadar, Tekir Burnu üzerinde yer aldığı ileri sürülen Knidos antik kentinde yapılan kazılarda, Hellenistik dönem öncesine gidecek buluntuların ele geçmemesi, Knidos'un erken dönemleri için başka bir yerleşim yeri arama zorunluluğunu getirmektedir. Antik kaynaklardan edinilen bilgilere göre M. Ö. 8. yy.'da Spartalılar tarafından kurulan kent, özellikle M. Ö. 4. yy.'da en görkemli çağını yaşamıştır. Burgaz'da yapılan yüzey araştırmalarında ise M. Ö. 4. yy.'dan daha geç bir buluntunun ele geçmemesi bu fikrin doğruluğunu destekliyor gibi görünmektedir. Herodotos'un (I. 174) Knidos'u anlatırken kullandığı tanımın da Tekir Burnu'ndaki yerleşime uygun olmadığını belirten Bean ve Cook, bu tanımın Burgaz'daki antik kent için daha uygun olduğunu ileri sürmektedirler. Ayrıca onlar, Thukydides'in (VIII. 35) Knidos hakkında daha detaylı bilgi veren pasajıyla da bunu desteklemiştir. Triopion'u Kumyer Kalesi

¹ Bu makalede, İzmir II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün Muğla ili, Datça ilçesi, İskele mahallesi I. ve III. derece arkeolojik sit alanları içerisinde kanalizasyon çalışmalarının denetlenmesi ve sit alanları içerisinde el aletleri ile arkeolog denetiminde kazılması kararı uyarınca yapılan bilimsel kazı çalışmalarına ilişkin sonuçlar ele alınmaktadır.

² G. E. Bean - J. M. Cook, *The Cnidia BSA* 1952, s. 175-176. Polemikos'un yaptığı bu kazıda, M. Ö. erken 6. yy'a ait kireçtaşı bir heykel, Euarkhos tarafından Dioskurlar'a adanan bir başka heykel kaidesi, bir hayvan ya da nesne taşıyan erkek ve kadın heykelleri, taştan yapılmış hayvan ve kuş heykelleri, cam figürin, bronz iğne ve Korinth vazosu ele geçmiştir. Ayrıca, Polemikos'un 1911 tarihli mektubunda 8 m. derinlikte arkaik bir tapınaktan söz edilmektedir. 1907'de Datça'yı ziyaret eden Dawkins de, bu eserleri ve tapınağı gördüğünü anlatır (Bean ve Cook 1952).

³ *Ibid*, s. 202-212.

(bugünkü Palamut Bükü) olarak lokalize eden Bean ve Cook⁴, Thukydides'in bu pasajına göre, Triopion ve Knidos arasındaki uzaklığın, Atina donanmasına yenilen, Spartalı gemicilerin ancak bir gecede yaya olarak Knidos'a ulaşabilecekleri bir mesafede olması gerektiğini ileri sürerken, Knidos'un Tekir Burnu'nda olması düşünüldüğünde yarımada'nın burnunda olan gemilerin Mısır'dan gelecek olan gemilerin yolunu kesmek için çok uygun bir pozisyonda olacaklarını ve iki gruba ayrılmasının gereksiz olduğunu belirterek, Knidos'un Burgaz'dan başka bir yerde olamayacağını iddia ederler. Onlara göre, Samos'tan gelen Atinalıların, Thukydides'in de belirttiği gibi, önce Triopion'a daha sonra Knidos'a gitmeleri, Knidos'un Tekir Burnu'nda olması durumunda, mümkün olamazdı. Her iki yerleşim yerinin malzemesini de karşılaştıran Bean ve Cook, Tekir Burnu'ndaki en erken buluntunun Hellenistik dönemin başlarına ait olduğu, daha erken malzemenin şimdiye kadar ele geçmediği saptamasını yaparken, Burgaz'daki bu antik kentte ele geçen en geç buluntunun Hellenistik dönem öncesine ait olduğunu belirtirler ve Knidos'un, Hellenistik dönem öncesinde (yaklaşık M. Ö. 350 yılında) Tekir Burnu'na taşındığını öne sürerler.

1967-1973 yılları arasında Tekir Burnu'ndaki Knidos kentinde bir kazı yapan Love⁵, burada Myken, arkaik ve klasik dönemlere ait seramik bulduğundan söz etse de, bu dönemlere ait bir yerleşim yerine rastlamamış olması ve bu konuda fazla bilgi vermemesi nedeniyle aydınlatıcı olmaktan uzaktır. Ayrıca Love, kentin taşınma problemine hiç değinmemiştir.

Bean, Knidos'un M. Ö. 360'larda Tekir Burnu'na taşındığını öne sürerken, Knidos'la birlikte ünlü heykeltıraş Praksiteles'in yaptığı iki Aphrodite heykelinden birini satın alan Kos'un M. Ö. 365'de taşınmasını buna kanıt olarak göstermektedir⁶.

Knidos'un M. Ö. 6. ve 5. yy. sikkeleri üzerinde çalışan Cahn ise, buluntuların dağılımına bakarak, Knidos'un belki de bir kent olmadığını, küçük küçük birden çok yerleşimden oluşmuş olabileceğini ve bunların tümüne Knidos denilmesinin mümkün olabileceğini ileri sürmektedir⁷.

1984-1987 yılları arasında yarımada üzerinde yüzey araştırması yapan Tuna⁸, Burgaz'da yaptığı çalışmalarda çok yoğun miktarda arkaik ve klasik malzeme ele geçirmiş ve dört limana sahip olan bu kentin önemini ortaya koymuştur.

⁴ *Ibid.*, s. 203.

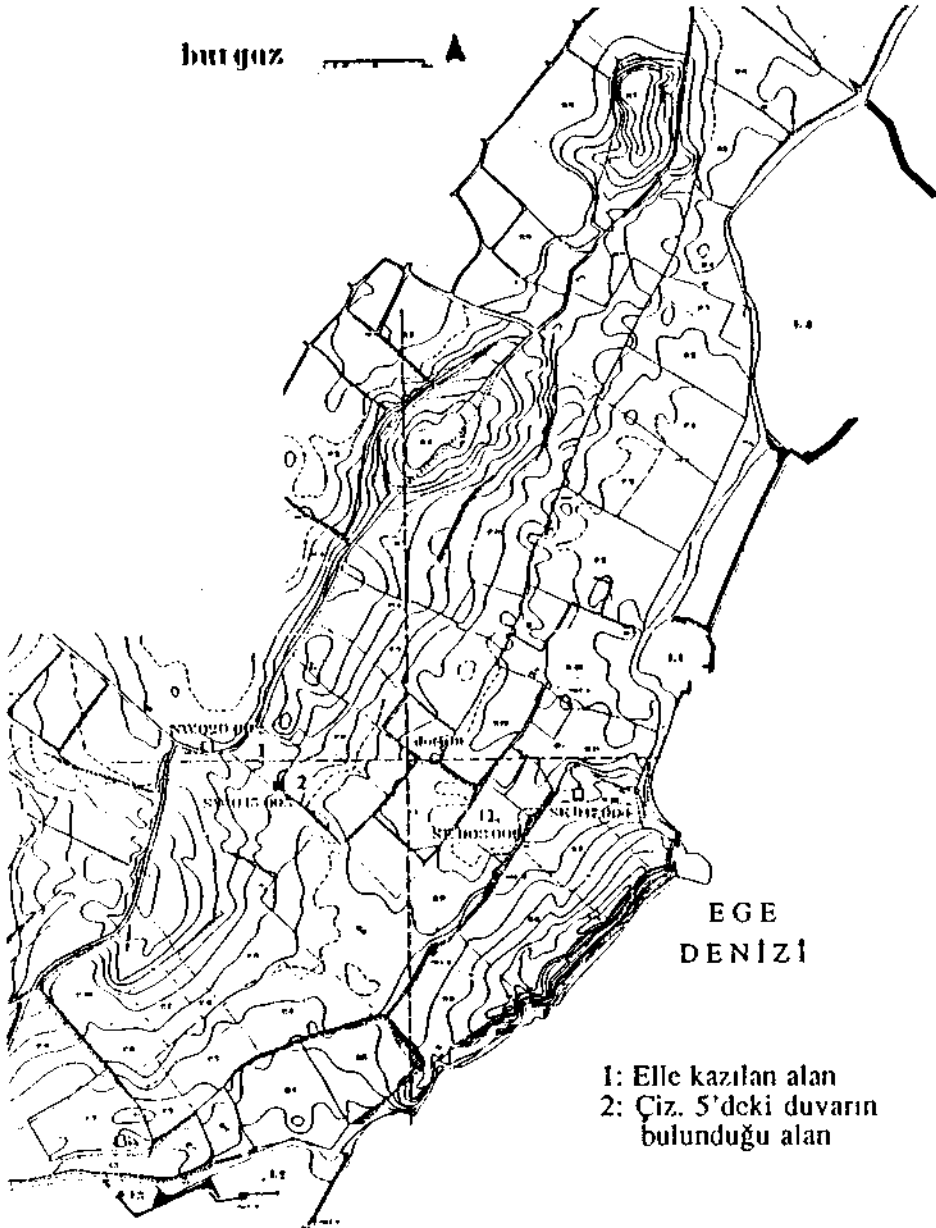
⁵ Love, I. C., "A Brief Summary of Excavations at Cnidos 1967-73", *The Proceedings of the Xth International Congress of Archeology*, 1973, s. 1111-1133.

⁶ G. E. Bean, *Karia*, s. 165-167.

⁷ H. A. Cahn, *Knidos. Die Münzen des Sechsten und des Fünften Jahrhunderts v. Chr.*, Berlin 1970, s. 10-12.

⁸ N. Tuna, *İonia ve Datça Yarımadası Arkeolojik Yüzey Araştırmaları. V. Araştırma Sonuçları Toplantısı* Ankara 1987, s. 311-2.

Datça - Burgaz Mevkii Kanalizasyon İnşaatı Kazı Sonuçları

Harita

Kentin taşınmadığı tezini savunan en önemli yayın ise, 1989 yılında Demand tarafından yapılmıştır⁹. Tekir Burnu'ndaki Knidos kentinin, tipik bir arkaik koloni yerleşimi pozisyonunda olduğunu belirten Demand, ayrıca Bean ve Cook'un Herodotos (I. 144) ve Thukydides'in (VIII. 35) pasajları üzerine yaptıkları yorumun da yanlışlığını ileri sürmüş ve Love'in yaptığı kazılarda ele geçen, arkaik ve klasik döneme ait buluntuları işaret ederek kentin taşınmadığını öne sürmüştür. Ayrıca Demand, 1990 yılında yayınladığı kitabında da¹⁰, Knidos'un lokalizasyonuna yer verip, aynı nedenlerle Knidos'un kuruluşundan itibaren Tekir Burnu'nda yer aldığını iddia etmektedir.

Halen Tekir Burnu'ndaki Knidos antik kentinde kazı çalışmalarını sürdüren Özgan ise, bir tane Knidos kenti olduğunu, bunun da Tekir Burnu'nda bulunduğunu ve Eski ve Yeni Knidos olarak iki kent aramanın yanlışlığını ifade etmektedir¹¹.

---

⁹ N. Demand, "Did Knidos Really Move?", *Classical Antiquity*, 8, 1989, s. 224-237. Demand bu yayınında, Bean ve Cook'un kanıt olarak ileri sürdükleri Herodotos'un pasajını yanlış değerlendirdiklerini ve bu pasajdan kentin taşınmasına ilişkin bir bilginin çıkarılamayacağını anlatır. Ayrıca bu pasaja göre, Knidos ve Triopion olarak geçen yer adlarının aynı yeri, yani Tekir Burnu'ndaki Knidos'u gösterdiğine dikkati çeker. Demand, Thukydides'in pasajı (VIII. 35) için de aynı şeyleri savunmaktadır. Bean ve Cook'un bu pasajı, Knidos kentinin kesin olarak Burgaz'da olduğunu kabul etmekle, yanlış içerisinde olduklarını ifade eder. Demand bu pasajdan şu sonuçları çıkarmıştır: İkiye ayrılan Sparta gemilerinin yarısı, Mısır'dan gelecek gemileri gözelleme için devriye gezmek üzere, diğer yarısı da kenti korumak üzere görevlendirilmişlerdir. Atina filosu önce devriye gezen Sparta gemilerini ele geçirmiş, daha sonra da kente saldırmıştır. Yani Triopion ve Knidos farklı yerler değildir. Devriye gezerken Atinalılar tarafından ele geçirilen Sparta gemilerinden kaçan askerlerin, Knidos'a gece yarısında ulaşmalarının nedeni, Bean ve Cook'un ileri sürdüğü gibi, Triopion ve Knidos'un ayrı yerleşimler oldukları ve iki merkez arasında yaklaşık 8-9 saatlik bir uzaklığın bulunmasından değil, askerlerin silahlı olmasından ve kentin Atina kuşatması altında bulunmasındandır. Ayrıca, Triopion ve Knidos'un farklı yerler olması durumunda bile, Atinalılardan kaçan askerlerin aynı gün içinde önce Atinalılarla savaşmaları, sonra yüzerek kıyıya çıkmaları (ki bu mesafe bilinmiyor) ve 8-9 saat yürümleri, Knidos'a gece yarısı ulaşarak, ertesi sabah Atinalılara karşı kenti savunmaları pek mantıklı değildir.

Demand'ın bir diğer kanıtı ise Aristoteles'dir (bk. 1989, s. 232, dipnot 33). Demand, Aristoteles'in, İason ve Mytilene'de yaşadığı sırada (muhtemelen 348-342 yılları arasında) yazdığı *Historia Animalium* adlı kitabında Knidos yakınlarda gördüğü durgun göletten söz ederken, Knidos için eski veya yeni tanımlamasını kullanmadığına dikkati çekerek, kentin 350 yılında taşınması durumunda, bu dönemde Knidos'un çok yakınında yaşayan Aristoteles'in bundan haberinin olmamasının ve kitabında bundan söz etmemesinin mümkün olamayacağını iddia eder.

¹⁰ N. Demand, *Urban Relocation in Archaic and Classical Greece, Flight and Consolidation*.1990, s. 146-150.

¹¹ R. Özgan bu bilgiyi XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı'nda vermiştir.

Kentin Tarihçesi:

Yarımada üzerinde yapılan yüzey araştırmaları, en erken malzemenin Orta Tunç Çağı'na kadar gittiğini göstermektedir¹². Ayrıca Pylos'da ele geçen Myken yazıtlarından da yarımada üzerinde bir kent olduğu anlaşılmaktadır¹³. Knidos kentinin erken dönemine ilişkin bilgileri Herodotos'ta bulmak mümkündür. Herodotos tarafından (I. 174), Lakedaimonia'lıların kurduğu kent olarak anlatılan Knidos'un, M. Ö. 7. yy. sonlarına doğru İonia, Karia ve Aiolis kentlerinden bazılarıyla birlikte Mısır'da bir tapınak kurduğu ve ticari ilişkilerde olduğu görülmektedir (II. 178). Yine Herodotos'tan (I. 144) öğrenildiğine göre Knidos, Lyndos, Ialysos, Kameiros, Kos ve Halkarnassos bir Dor Hexapolis'ini oluşturan kentlerdi ve bu kentler Knidos topraklarındaki Apollon Triopios Tapınağı'nda oyunlar düzenlemekteydi. Ancak daha sonra Halikarnasos bu birlikten çıkarılmıştı ve Herodotos'tan da öğrendiğimiz gibi (I. 174), M. Ö. 6. yy.'ın ikinci yarısında, hiç bir direnme göstermeden, Pers egemenliği altına girmiştir.

M. Ö. 480-412 yılları arasında Knidos, diğer bazı Karia ve Lykia kentleri ile birlikte Attika-Delos Deniz Birliği'nde görülmektedir; bu birliğin listelerinden anlaşıldığına göre, birliğe iki ile beş talent arasında değişen vergi ödemiştir¹⁴. Atinalı komutan Kimon'un Asia kıyılarına yaptığı sefer sırasında 200 trieme ile birlikte Knidos ve Triopion'da bir süre konaklaması (Plut. V. 12), kentin bu tarihlerde Deniz Birliği'ne bağlı bulunduğunun bir diğer göstergesidir. Daha sonra satrap Tissaphernes'in, Peloponnesos Savaşı sırasında, Knidos'u deniz birliğinden çıkması ve Atina'ya karşı cephe alması için kışkırttığı; bunun üzerine Sparta'nın kenti korumak üzere 12 gemi gönderdiği, bu gemilerin 6 tanesinin Knidos limanına demirlerken, diğer 6 tanesinin de Mısır'dan Atina'ya gitmekte olan ticari gemileri durdurmak üzere Triopion'da mevzilendiği, bundan haberdar olan Atina'nın, Samos'ta bulunan donanmayı Knidos üzerine gönderdiği de bilinmektedir. Atina gemileri, Triopion'da bulunan 6 Sparta gemisini batırmışlar, ancak gemide bulunan savaşçılar kurtulmayı başarmışlardır. Daha sonra Knidos'a saldıran Atinalılar, çok yaklaşımlarına rağmen, savunma sistemi kötü olan bu kenti (Thukydides sursuz olarak tanımlar) ele geçirmeyi başaramamışlardır. Knidoslular geçmeden yararlanarak kentin savunmasını güçlendirmişler ve aynı gece Triopion'daki yenilgiden kaçarak kurtulan Spartalı denizcilerin de kente ulaşip kendilerine katılmasıyla, ertesi gün kenti başarıyla savunmuşlardır. Kenti ele geçiremeyen

¹² N. Tuna, "İonia ve Datça Yüzey Araştırmaları", *I. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1983, s. 126. Bu yayında Orta Tunç Çağ buluntularına ait herhangi bir resim veya çizim verilmemektedir.

¹³ J. Chadwick, *The Mycenaean World*, Cambridge 1976. s. 80-81. Bu eserde, Pylos'da ele geçen Myken tabletlerinde, köle olarak getirilen bazı kadınların bir kısmının Knidos'lu oldukları belirtilmektedir.

¹⁴ *RE*, 920; H. T. Wade-Gery, *The Athenian Tribute Lists III*, Princeton, New Jersey 1950, .s. 24, 53, 271.

Atinalılar, kentin topraklarını yağmalayıp yarımadayı terk etmişlerdi (Thuk. VIII. 35). M. Ö. 394 yılında Persleri de yanına alan Atinalı Konon, Knidos yakınlarındaki deniz savaşında Spartalıları bozguna uğratınca, buradaki Sparta denetimi sona ermiştir. Daha sonra, bazı Yunan kentleri ile birlikte Perslere, Spartalıları ve Atina'ya karşı bir birlik kuran Knidos¹⁵, M. Ö.387'deki Kral Barışı ile bütün kıyı kentleri gibi, Pers egemenliği altına girmiş ve durum Büyük İskender dönemine kadar böyle devam etmiştir. M. Ö. 330'dan sonra kent, yaşamını Tekir Burnu'nda devam ettirmiştir.

Burgaz Kanalizasyon Kazısı:

Kazı öncesi yüzey araştırması sırasında, mevcut sit alanı sınırları dışında, daha önce kazılmış bir kanalizasyon kanalında, Dalacak Burnu'nun 200 m. batısında, son derece kaliteli işçiliğe sahip bir duvar parçası açığa çıkarılmıştır (Çiz. 5). Resmî ya da dinsel bir yapıya ait olması gereken bu duvar, üst üste iki sıra blok taşın oluşmaktadır. Dikdörtgen bloklardan oluşan bir sıra taşın üzerinde iki sıra dikdörtgen ve çok ince bir işçiliğe sahip bosajlı bloklardan oluşan duvar oturmaktadır. Yapılan araştırmalar toprak üzerinde de benzer blokların çok sayıda görüldüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca bu alanda yapılan çalışmalar, bu yapının orijinalde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu duvarın kesin tarihi hakkında da bir fikir edinmek mümkün olmamakla birlikte, taş işçiliği açısından en yakın benzeri olarak Magnesia'daki Artemis tapınağının *temenos* duvarını¹⁶ göstermek mümkündür. Çevresinde çok yoğun olarak M. Ö. 4. yy.'a ait seramik ele geçen bu yapının da aynı yüzyıla ait olduğunu düşünmek gerekmektedir. Kanalizasyon kanalının büyük bir bölümünde, anakayanın toprak yüzeyinde olması ve arkeolojik buluntu içermemesi nedeniyle bu alanlar iş makineleriyle kazılmıştır. Sadece, anakayanın derinde olduğu ve toprak yüzeyinde de arkeolojik kalıntıların tesbit edilebildiği, 1035 ve 1036 No. lu kanalizasyon bacaları arasında, arkeolog denetiminde kazı yapılmıştır (bk. Harita).

Yaklaşık 8. 00 m. üst kodunda olan bu alanda yapılan çalışmalarda, söz konusu alanın yol üzerinde olması ve yol yapımı sırasında, iş makineleriyle yapılan çalışmaların üst tabakalara zarar vermesi nedeniyle, önemli bir kısmının yok olduğu anlaşılmıştır. 1035 ve 1036 No. lu kanalizasyon bacaları arasında yapılan kazı çalışmalarında büyük taş bloklardan yapılmış bir yapı kısmen açığa çıkarılmıştır. Kaba olmasına rağmen sağlam bir işçilik gösteren bu yapının, önceki yıllarda yapılan su kanalı ve yol çalışmaları nedeniyle, önemli bir tahribat gördüğü tesbit edilmiştir.

Yaklaşık olarak 8. 00 m. üst kodundan itibaren çalışmalara başlanan C alanında 6. 00 m. koduna kadar, içerisinde M. Ö. 6. yy.'dan M. Ö. 4. yy.'a

¹⁵ G. E. Bean, *Karia*, s. 16.

¹⁶ W. Müller-Wiener, *Griechischen Bauwesen in der Antike*, München 1988, s. 71-72, Fig. 33.

kadar malzemenin bulunduğu çok yoğun bir seramik dolguyla karşılaşmıştır. Bunlar arasında, M. Ö. erken 6. yy.'a tarihlenmesi mümkün olan koşan atların tasvir edildiği kabartmalı *pithos* gövde parçası (Kat. No. 4), dikkati çekmektedir. Proto-Attik özellikler gösteren bu *pithos*'un benzerini Bean ve Cook da Burgaz'da bulmuşlardı¹⁷. Yaklaşık 2 m. derinlikte olan bu dolgunun karışık olduğu ve hepsinin aynı anda doldurulduğu gözlenmiştir. M. Ö. 4. yy. sonlarında gerçekleştirilen tesviye sırasında yapıldığı anlaşılan dolgu içerisinden ele geçen malzemenin çoğunluğunu, M. Ö. 4. yy. Attika siyah firnisli seramiği oluşturmaktadır. Bunun dışında, arkaik ve klasik döneme ait Attika siyah figürü ve kırmızı figürü ile çok sayıda yerli seramik de ele geçmiştir. Özellikle 17 Kat. No. lu *kantharos*¹⁸, 22 Kat. No. lu *skyphos*¹⁹ ve 25 Kat. No. lu açık kap tondö parçasını²⁰ da örnek olarak verebileceğimiz M. Ö. erken 4. yy.'a ait seramik grubu, bu dolgu içerisinde çoğunluğu oluşturmaktadır. Dolgu içerisinden gelen malzemenin önemli bir kısmını Attika seramiğinin oluşturması ve bu kadar yoğun malzemenin bir arada olması ilginçtir. Çünkü, dolgu olarak kullanılsa da bu yoğunlukta malzemenin bir arada bulunması, açıklanması güç bir durumdur. Oysa yalnızca bir *bothros*'un temizlenmesi ile bu miktarda seramik ele geçirilebilir. Ancak durumun böyle olduğuna ilişkin hiçbir veri de ele geçmemiştir.

1-4 ve 6 numaralı duvarlardan oluşan yapının iç kısmında yapılan çalışmalarda ise üç mimari evre tesbit edilmiştir: 2 No. lu duvarın tekrar kullanılması ve 3 No. lu duvarın eklenmesi ile ortaya çıkan III. mimari evre (Plan 1, Çiz. 1), toprak yüzeyine yakın olması nedeniyle, yol yapımı ve su borularının döşenmesi sırasında yapılan düzeltme ve kazı çalışmaları sonucunda oldukça tahrip olmuştur ve bilgi vermekten uzaktır (Çiz 1). Bu mimari evreye ait bir tabana ve *in situ* buluntuya rastlamak mümkün olmamıştır. Yaklaşık 7. 40 m. üst kodunda büyük blok taşlardan oluşan döşeme II. mimari evreyi temsil etmektedir. Bu döşeme, aynı zamanda orijinal evreyi iptal eden dolgunun üzerini kapatır görünmektedir (Çiz. 2-3). 7. 40 m.'den başlayan bu dolgu 6. 55 m. koduna kadar devam etmekte olup, C alanındaki dolguyla aynı özellikleri göstermektedir. Bu dolgu içerisinde M. Ö. 8.yy.'dan M. Ö. 3.yy.'a kadar karışık seramik ele geçmiştir. Bu malzeme arasında, geometrik döneme ait bir *krater* gövde parçası (Kat. No. 3) en erken buluntuyu temsil ederken²¹, Attika kırmızı figür tekniğinde bezenmiş seramikler de ele geçmiştir. 9 ve 11 Kat. No. lu *krater* gövde parçaları ile 12 Kat. No. lu kapak gövde parçası kırmızı figür

¹⁷G. E. Bean - J. M. Cook, *The Cnidia*, BSA XLIV, 1949, s. 56, Fig. 3a.

¹⁸Brian A. Sparkes - Lucy Talcott, *The Athenian Agora XII. Black and Plain Pottery*, part 1, 2. Athens 1970, Cat. No. 652, 696, pl. 28, Fig. 7. Form olarak 652 No.'lu *kantharosa* benzemekle birlikte tondosundaki palmet ve ruleiten oluşan bezeme açısından 696 (pl. 56) No. lu esere benzemektedir. Her iki eser de M. Ö. 4. yy.'in ilk yarısına verilmektedir.

¹⁹Form için bk. *ibid*, pl. 16, Fig. 4, Kat. No. 349.

²⁰Bezeme sistemi olarak, bk. *ibid*, Kat. No. 780, 781 ve 783, pl. 57

²¹Bu parça üzerindeki içi taralı meanderler geometrik dönemde çok kullanılan bir motiftir.

tekniklerini temsil eden seramiklerdir. Dolgu içerisinde gelen en yoğun malzeme Attika siyah firmisli seramiğidir. M. Ö. erken 4. yy.'a ait bir tabak (Kat. No. 21)²² ve bir kase (Kat. No. 23)²³ ile, yine M. Ö. 4. yy.'a ait olan küçük bir kase (Kat. No. 24)²⁴ bunlardan sadece birkaçıdır. Bu dolgu içinde çok sayıda amphora da ele geçmiştir ve bunların çoğunluğunu mantar ağızlı amphoralar oluştururken, az da olsa arkaik döneme ait amphoralar da görülmektedir. Mantar ağızlı amphoralara ait en ilginç örnek 29 Kat. No. lu amphora ağız-boyun parçasıdır. M. Ö. 4. yy.'a ait olan bu amphoranın²⁵ boynunda ΥΠΙΑ harflerinden oluşan bir *graffito* görülmektedir. Hem sağdan hem de soldan eksik harfler olması nedeniyle tam olarak anlaşılammakla birlikte, bunun [Εὐρ]υπίδ[ης] olarak tamamlanması mümkün görünmektedir. Bunun dışındaki iki amphora da (Kat. No. 30 ve 31), bu dolgunun en geç malzemeleri olarak dikkati çekmektedirler. Kanonik Knidos tipi amphoralar olarak tanımlanabilecek bu iki amphoradan 30 Kat. No. lu olanı diğerine göre daha köşeli ve daha geniş dudaklı olmakla birlikte, kulplarından birisinde O (*omikron*) harfi yer almaktadır. 31 Kat. No. lu amphora ise tipik bir Knidos amphorası niteliğinde olup, kulplarının her ikisinde de ΑΘΗΙ ifadesi yer almaktadır. Belki de M. Ö. III. yy.'a tarihlenen²⁶ doğru olacağı her iki amphoranın dışında bu tarihe verilebilecek başka bir buluntu yoktur. Bu dolguda sadece bir tane figürin ele geçmiştir (Kat. No. 32): Uzun saçlı, sakallı, şişman göbekli ve oturur (?) durumda olan bu pişmiş toprak bir erkek heykeliğinin Klasik döneme ait olduğu anlaşılmaktadır ve bunun erken örnekleri Agina'daki Apollon kutsal alanında ele geçmiştir²⁷.

Bu dolgu yaklaşık olarak 6. 45 m. koduna kadar devam ettikten sonra sona ermiş ve yerini I. mimari evrenin tabanına bırakmıştır. 1-2, 4 ve 6 No. lu duvarlardan oluşan en erken yapı evresinin temellerinin 6. 00 m. koduna kadar devam ettiği saptanmıştır. Bu yapı katına ait taban 6. 40 m. kodunda bulunmuş ancak *in situ* herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır (Çiz. 3).

Bu taban kaldırılıp altına inildiğinde, arkaik malzemenin çoğalması hemen dikkati çekmektedir. Bunlar arasında ele geçen, Droop *kylix* (Kat.

²²Bu tabağı Brian A. Sparkes-Lucy Talcott, *The Athenian Agora, Vol. XII. Black and Plain Pottery*, Part 1, 2. Athens 1970, Kat. No. 1046 ve 1049 (Fig. 10) ile karşılaştırarak, M. Ö. 4. yy.'ın başlarına tarihlenmek mümkündür.

²³Kasenin benzeri için bk. *ibid*, Kat. No. 821 ve 822, Fig. 8.

²⁴Tuz kabı olarak da isimlendirilen kase için bk. *ibid*, Kat. No. 949, Fig. 9.

²⁵Mantar ağızlı amphoralar için bk. J. Y. Empereur, "Producteurs d'amphores dans les ateliers de Reşadiye", *VI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1988, s. 159-165.

²⁶Her iki amphora için de bk. C. G. Koechler - M. B. Wallace, "The Transport Amphoras: Description and Capacities", *AJA* 91 (1987), s. 49-51.

²⁷Ingrid Margreiter, *Alt-Agina II.3. Die Kleinfunde aus dem Apollo-Heiligtum*, Mainz-Rhein 1988. s. 25, Tafel 10, Fig. 151-2. Agina eserleri gövde proporsyonları, duruştaki katılık ve stil açısından çok daha erken görünmektedir. Datça figürini ise saç-sakal stili ve yüz ifadesi ile daha erken olmalıdır.

No. 7)²⁸, İonia kasesini andıran açık kap (Kat. No. 6)²⁹ ve yüksek ayaklı kapalı kap kaidesi (Kat. No. 26) dikkati çekmektedir. Ayrıca B alanında devam edilen çalışmalarda 6. 00 m. kodunda azalan malzeme 5. 75 m. kodunda tamamen bitmiştir.

2 No. lu duvarın hemen batısında yer alan A alanında yapılan çalışmalarda ise 6.10 m. koduna kadar inilmiştir. 7. 90 m. ile 7. 20 m. kodları arasında, karışmış balçıklı toprak tabakası içinde ele geçen bronz bir toka parçası (Kat. No. 33) oldukça ilginçtir. Üzerinde aslan gövdeli, kanatlı, çift tırnaklı, ayakları da kanatlı, insan yüzlü, yeleli ve sakallı, insan başlı (?) bir yaratığın tasvir edildiği bu toka parçasının en yakın benzeri Persopolis'deki Kserkses kapısının doğu girişinin sağındaki kanatlı, aslan gövdeli ve sakallı yaratıktır³⁰. Persopolis'deki bu yaratığın farklı olan yanı, başındaki *polos*'a benzeyen başlığı ve ayaklarında kanatların olmamasıdır. Akhamenid sanatında oldukça sık görülen bu figürü gemmeler üzerinde de görmek mümkündür.³¹ Ayrıca bu toprak tabakası içinde, siyah figür tekniğinde bezenmiş, üzerinde aslan ve yengeç figürleri bulunan bir *krater* gövde parçası (Kat. No. 5) ve çok sayıda M. Ö. 4. yy. Attika siyah firmisli seramiği ile yine çok sayıda yerli firmisli kase parçası bulunmuştur.

7. 20 m. kodundan itibaren B ve C alanlarında da görülen dolguyla A alanında da karşılaşıldı. Yaklaşık olarak 6. 40 m. koduna kadar devam eden bu dolgu içinde de, diğer alanlarda olduğu gibi, karışık seramik ele geçmiştir. 8 Kat. No. lu *krater* bu buluntular içerisinde en ilgi çeken eserdir. Attika kırmızı figür tekniğinde bezenmiş olan bu *krater*'i M. Ö. 5. yy. sonlarına tarihlenmek mümkündür.³² Bunun yanısıra 10 Kat. No. lu, üzerinde *griphon* tasviri bulunan kırmızı figürlü *krater* gövde parçası³³, 16 Kat. No. lu üzeri sarmaşık yaprakları ile bezenmiş olan *alabastron* gövde parçaları³⁴, gövdesinde dikine dalgali çizgilerden oluşmuş bir bezeme olan 14 Kat. No. lu *lekan*, 18 Kat. No. lu balık tabağı (ki bu, siyah firmisli balık tabakalarının

²⁸Droop *kylixler* için bk. Mary B. Moore-Maria Z. P. P., *Athenian Agora XXIII, Attic Black Figured Pottery*, New Jersey 1986, s. 306, Kat. No. 1747.

²⁹Form olarak en yakın benzeri, E. Pierro, *Ceramica "Ionica" non Figurata E Coppe Attische A Figure Nere*, Roma 1984, Tav. I, XIII, s. 13 (M. Ö. erken 6. yy.).

³⁰A. U. Hope, *A Survey of Persian Art*, vol. 7, pl. 83.

³¹J. Boardman, *Greek Gems and Finger Rings*, s. 305-6, Fig. 825, 834, 837. Boardman bu yaratıkların detaylarının Asur etkili, ancak yaygın bir Akhamenid tipi olduklarını belirterek M. Ö. 5. yy.'a tarihlenmektedir.

³²Üzerinde bir kadın ve bir erkek tasvirinin bulunduğu bu *krater*, form ve stil olarak Parthenon dönemi ressamlarından Chrysis ressamını çağrıştırmaktadır. Özellikle göz çizimi nedeniyle bu benzerliği kurmak mümkündür (J. Boardman, *Attic Red Figure Vases. The Classical Period*, London 1989, s. 99, Fig. 183).

³³Özellikle M. Ö. 4. yy.'da kırmızı figür ressamları arasında çok sevilen bir figür olan *griphon* için bk. *ibid*, Figs. 402, 408, 410, 412, 414, 379, 380, 425.

³⁴M. Ö. 4. yy.'ın ilk yarısına tarihlenebilecek olan bu *alabastron*'a form olarak sık rastlanmazken, bezeme olarak özellikle M. Ö. 4. yy.'da sıkça görülmektedir (Brian A. Sparkes - Lucy Talcott, *The Athenian Agora, Vol. XII. Black and Plain Pottery. Part 1, 2*, Athens 1970, Kat. No. 78-9, 81; pl. 4).

geç örneklerindedir)³⁵ burada ele geçen buluntular arasındadır. M. Ö. geç 5. yy.- erken 4. yy.'a tarihlenebilecek olan 27 Kat. No. lu³⁶ ve M. Ö. erken 4. yy.'a ait olan 28 Kat. No. lu siyah firmisli kandiller de³⁷ bu dolgu içinde bulunmuştur. Aynı zamanda bu dolgu içinde, çok sayıda yerli firmisli kase ve günlük seramik de ele geçmiştir.

Öte yandan, bu alanda 6. 20 m. kodundan itibaren görülen sarı renkli toprak tabakası içinden 2 Kat. No. lu kuşlu bir kase gövde parçası, 1 Kat. No. lu kapalı kap kaide parçası ve çok sayıda arkaik seramik bulundu.

Sonuç olarak; M. Ö. 5. yy. sonlarında inşa edilmiş olduğu izlenimini veren bu yapı, çoğunluğunu Atika siyah firmisli seramiğinin oluşturduğu bir dolgu ile iptal edilerek tesviye edilmiştir. Geometrik dönemden M. Ö. 3.yy.'a kadar karışık seramiğin ele geçtiği bu dolgunun tarihini, buradan ele geçen en geç seramikle saptamak mümkündür. Bu dolguda ele geçen en geç seramik ise 31 Kat. No. lu amphoradır. Knidos amphorası olarak tanımlanabilecek olan bu amphoradan başka geç bir buluntu olmaması da ilginçtir. Daha sonra duvarların yükseltilmesi ve 3 No. lu duvarın eklenmesi ile yeniden kullanıldığı anlaşılan bu yapının, son kullanımına ilişkin bilgi edinilememiştir.

Bu yapının altında yapılan çalışmalarda ise, kentin en erken buluntular olarak M. Ö. 8. ve 7. yy.'a kadar inen seramiklere (Kat. No. 1, 2) rastlanmıştır. Bu buluntular "*Knidos'un M. Ö. 8. yy.'da kurulduğu*" fikrine de uygun düşmektedir. Ancak kentin kimliğine ilişkin herhangi bir buluntuya rastlanmaması nedeniyle, Burgaz'daki bu yerleşmenin kesin olarak Knidos olduğunu söylemek mümkün olmamakta ise de, Demand'ın görüşlerine katılmak imkansız görünmektedir; çünkü antik kaynaklardan Triopion ve Knidos'un ayrı yerler olduğu net olarak anlaşılabilir³⁸. Bunun yanısıra, Knidos'un M. Ö. 8. yy.'da kurulduğu kabul edilirse, yeni bir yerleşim için, suyu, toprağı olmayan Tekir Burnu'nun³⁹ tercih edilmesi olanaksızdır. Ayrıca M. Ö. 4.yy.'da çok zengin olduğu kabul edilen bu kente ilişkin hiçbir buluntunun olmaması da kentin Tekir Burnu'nda olduğu düşüncesini kuşkuyla hale getirmektedir. Tekir Burnu'nda M. Ö. 4. yy. ve öncesine ait hiç bir kalıntının olmamasını erozyonla açıklamak imkansızdır. Erozyonun boyutları ne olursa olsun, kente ait mutlaka bir kalıntının ele

³⁵Balık tabağının benzeri için bk. Brian A. Sparkes - Lucy Talcott, *Athenian Agora*, Vol. XII: *Black and Plain Pottery*. Part 1, 2, Athen 1970 Kat. No. 1072; Fig. 10

³⁶Bu kandilin form olarak en yakın benzeri için bk. Ingeborg Scheibler, *Kerameikos XI, Griechischen Lampen*, Berlin 1976, Taf. 41, Fig. 233.

³⁷Form olarak bk. J. W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museums, Greek And Roman Clay Lamps*, Toronto, 1980, pl. 2-3, Fig. 15; Ingeborg Scheibler, *Kerameikos XI, Griechischen Lampen*, Berlin 1976, s. 28, Taf. 19, Fig. 92.

³⁸Herodotos (I. 174) ve Thukydides'in (VIII. 35) pasajları dışında, Plutarkhos'un (V. 12) bir pasajından da anlaşılmaktadır ki, Triopion ve Knidos kesin olarak ayrı yerlerdir. Gerçekten Plutarkhos, Kimon'un 200 tirreme ile birlikte Triopion ve Knidos'ta bir süre konakladığını anlatmaktadır.

³⁹Tekir Burnu'nda bu gün de içme suyu ve tarım arazisi sorunu vardır.

geçmesi gerekirdi. Tekir Burnu'nda, M. Ö. 4. yy. öncesine ait seramiğin olması, burasının Knidos olduğunu da göstermez, olmadığını da. M. Ö. 4. yy.'da, tıp okulu açan, matematikçi ve astronomlar yetiştiren bir kentten geriye sadece birkaç küçük buluntunun kalması ve herşeyin erozyonla yok olduğunun ileri sürülmesi, doğrusu pek inandırıcı değildir. Bean ve Cook'un Eski Knidos'un Burgaz'da olduğu fikrinin doğru olduğu kabul edildiğinde, kentin taşınmasının onların ileri sürdüğü tarihten daha geç bir tarihte yapılmış olduğu dikkate alınmalıdır. Demand'ın makalesinde⁴⁰ anlattığı Aristoteles örneği de, aslında Knidos'un Burgaz'da olduğu ve taşınmanın da Bean ve Cook'un verdiği tarihten daha sonra (yani M. Ö. 330 yıllarında) gerçekleştiği fikrini desteklemektedir. Çünkü Aristoteles'in *Historia Animalium* adlı kitabında anlattığı olayda geçen "gölet" halen Daça ilçesi merkezinde, yani Eski Knidos yakınlarındadır. Daha açıkça söylemek gerekirse, Aristoteles'in göleti gördüğü yer Burgaz idi ve henüz kent Tekir Burnu'na taşınmamıştı. Bu çalışmalar sırasında ele geçen malzeme, kentin, özellikle M. Ö. 4. yy.'da güçlü olduğu ve bu yüzyılın sonlarına doğru taşındığı sonucunu vermektedir. Ancak M. Ö. 4. yy.'dan sonraya ait buluntunun da olması, kentin tamamen taşınmadığı, eskisi kadar güçlü bir kent olarak değilse de, hayatını bir köy olarak sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Burgaz'daki bu kentin, özellikle M. Ö. 3. yy.'dan başlayarak yoğun bir şekilde seramik üretilen Reşadiye'deki atelyelerin bu kadar yakınında bulunduğu; ticaret ve üretilen seramiklerin taşınması için çok uygun olan limanlara da sahip olduğu düşünüldüğünde, tamamen terkedildiğini kabul etmek yanlış olurdu.⁴¹ Buluntuların M. Ö. 4. yy.'dan sonra azalmasının nedeni olarak da, M. Ö. 4. yy.'ın sonunda nüfusun önemli bir bölümünün Tekir Burnu'na taşınmasını göstermek doğru olacaktır.

Burgaz'ın Eski Knidos olduğunu kabul etmek, M. Ö. 4. yy.'dan önce Tekir Burnu'nda herhangi bir yerleşim olmadığı anlamına gelmemelidir. Tersine, Tekir Burnu'nda erken bir yerleşim bulunması durumunda ise (ki Love, buradaki çalışmalarında erken malzeme bulmuştur) Burgaz'daki yerleşimin Eski Knidos olmadığını söylemek de mümkün değildir. Tekir

⁴⁰ N. Demand, "Did Knidos Really Move ? The Literary and Epigraphical Evidence". *Classical Antiquity* 8, 1989, 224-237.

⁴¹ Hellenistik dönemle birlikte ve özellikle M. Ö. 2. yy.'da yarınadanın Rhodos'un yönetimine girmesiyle, arkaik dönemden itibaren seramik üretilen Reşadiye'de önemli bir canlanma olmuştur. Reşadiye, M. Ö. 2. yy.'dan itibaren amphora üretiminde, dönemin ihtiyaçlarını gideren en önemli merkez haline gelmiş ve M. S. 2. yy.'a kadar, Knidos'un çömlekçi mahallesi olarak üretimini yoğun olarak devam ettirmiştir. Burgaz'daki yerleşimin tamamen terkedilmesi durumunda, böylesine büyük bir üretim merkezinin en büyük problemi ulaşım olurdu. Çünkü, sadece birkaç km. uzaklıkta bulunan Burgaz'daki limanlar, üretilen malların taşınması için çok büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Burgaz dışındaki en yakın liman Karaköy limanı olup, hem Burgaz limanları kadar korunaklı değildir, hem de çok daha uzaktır. Bunun dışında, antik dönemde, Daça'daki bir diğer önemli ticari etkinlik de şarapçılıktır. Tepelerde bugün bile izlenebilen terasların çokluğu, üzüm ve şarabın ne büyük oranda üretildiği konusunda bilgi vermektedir. O halde, Ticaretin bu kadar önemli olduğu bir dönemde, dört limana sahip olan Burgaz'daki kentin terkedildiğini düşünmek yanlış olur.

Burnu'nun konumu, deniz trafiğinin kontrolü bakımından düşünüldüğünde, böyle bir yerin antik dönemde boş bırakıldığını kabul etmek güçtür. Özellikle deniz ticaretinin ve deniz savaşlarının yoğun olduğu arkaik ve klasik dönemde, burada küçük de olsa bir yerleşim olmalıdır. Her iki merkezde yapılan kazılarda, kent kimliğine ilişkin yazılı bir belge bulunmadığı sürece bu tartışmayı sona erdirmek mümkün görünmemekle birlikte, eldeki veriler, Knidos'un M. Ö. 8. yy.'da Burgaz'da kurulduğu ve M. Ö. 4. yy.'in sonuna doğru Tekir Burnu'na taşındığı, ancak Burgaz'daki yerleşimin de tamamen terkedilmediğini düşündürmektedir.

KATALOG

1. Kapalı kap kaide parçası; astarlı (2, 5 Y 8/2 white), boyalı olan kaidenin hemen üzerindeki ince banta bağlanan ters yarım konsantrik daireler (?) bezeme sistemini oluşturmaktadır. Kil; çok ince gözenekli, çok fazla kum, ince ve bol mika, iri kireç taneli ve taşçık katkılı (10 YR 5/2 grayish brown), H. 3.1 cm., Dç. 12 cm.

2. Kuşlu kase gövde parçası: Kil; ince taneli ve çok ince gözenekli, çok ince kum, çok az kireç ve mika katkılı (10 YR 5/2 grayish brown). Fimis (iç kısım); 10 YR 3/1 very dark gray. H. 2. 6 cm.

3. *Krater* gövde parçası: Boyun-omuz geçişinden olan bu parçada astar (10 YR 8/4 very pale brown) üzerinde içi taraflı meander motifi görülmektedir. Fimis; 10 YR 3/1 very dark gray. Kil; çok az kum ve kireç katkılı (5 YR 5/8 yellowish red). H. 2. 3 cm.

4. Kabartmalı *pithos* gövde parçası: Bezeme olarak iki frizin korunduğu bu parçada, üst frizde; spiraller dizisi, alt frizde ise koşan atlar dizisi yer almaktadır. Kil; iri taneli ve gözenekli bol ve iri kum kireç ve taşçık katkılı (7, 5 YR 5/6 strong brown - 7, 5 YR 5/4 brown). H 10. 8 cm. Krş. BSA XLIV 1949, p. 56, Fig. 3a.

5. *Krater* gövde parçası: Üzerinde siyah figür tekniğinde yapılmış, bir hayvanın sağrısı (muhtemelen aslan) ve bir yengeçin korunduğu gövde parçası. Kil; ince taneli, çok ince gözenekli, çok az kum, kireç ve mika katkılı (7, 5 YR 6/4 light brown). Boya, 5 YR 4/3 reddish brown; fimis (iç kısım), 2, 5 YR 5/8 red. H. 7. 6 cm.

6. Kase ağız-gövde parçası: Kil, 5 YR 6/4 light reddish brown; fimis (iç), 5 YR 3/1 very dark gray; dış, 5 YR 4/1 dark gray. Aç. 18 cm. H. 7. 6 cm.

7. *Droop kylix* gövde parçası: Kaideden çıkan ışınları sınırlayan bir bant ve silüet tekniğe, ters duran bir panter korunmuş. Kil, çok az mika katkılı, gözeneksiz, 7, 5 YR 6/6 reddish yellow; fimis, 7, 5 YR 2/0 black. H. 3. 7 cm. Krş. *Agora* XXIII, s. 306, Kat. No. 1747.

8. *Krater* ağız-gövde-kulp parçası: Attika kırmızı figür krateri, üzerinde birbirlerine dönük bir kadın ve bir erkek başı görülmekte. Kil; ince hamurlu çok ince gözenekli, çok az kireç ve mika katkılı (5 YR 6/6 reddish brown). Sarı boya; 10 YR 7/6 yellow, firmis; 7,5 YR 2/0 black. Krş. ARFVCP s.99, Fig. 183.

9. *Krater* gövde parçası: Attika kırmızı figür krater gövde parçası; üzerinde bir kadın başı. Başın hemen arkasında beyaz bir cisim yeralırken, üzerinde bir kadının tüyleri görülmektedir. Kil; gözeneksiz, çok ince ve az kumve mika katkılı, 7, 5 YR 6/6 reddish yellow, firmis; 7, 5 YR 3/0 very dark gray, H. 4. 4 cm.

10. *Krater* gövde parçası: Sola dönük, ağız ve kanatları açık, yuvarlak gözbebekli, pençesini kaldırmış bir griphon ve karşısında dama tahtası motifli bir cisim görülmektedir. Kil, gözeneksiz, çok az kum ve mika katkılı, 5 YR 6/6 reddish yellow. H. 6. 0 cm. Krş. ARFVCP , Fig. 425, 410, 412, 414, 408, 402, 380, 379.

11. *Krater* gövde parçası: Üzerinde, clinde araba yularına benzeyen bir cisim tutan, kanatlı kadın figürü. Kil, gözeneksiz, çok az kum katkılı, 7, 5 YR 6/6 reddish yellow; firmis, 7, 5 YR 3/0 very dark gray. H. 5. 5 cm.

12. Kapak gövde parçası: Kırık olan tutamağın etrafındaki yuvarlak rezerve bant içinde gelişigüzel konmuş noktaların yer aldığı kırmızı figürlü parça üzerinde, başını geriye doğru çevirmiş, yüzdeki detaylar ve gözler kabaca işlenmiş bir kadın ve onun önünde yine özensiz yapılmış bir *krater* tasvir edilmiştir. Kil; gözeneksiz, çok az ve çok ince mika katkılı, 7, 5 YR 6/4 light brown. H. 6. 1 cm.

13. *Skyphos* kaide-gövde parçası; Attika, kaidenin altında fiyatı belirtilen bir yazı yeralmaktadır. Kil; gözeneksiz, katkısız, 7, 5 YR 7/6 reddish yellow. Firmis; 7,5 YR 3/0 very dark gray. Dç.4. 2 cm. H. 2.6 cm. Krş. *Alt-Agina* II. 3, Taf. 23, Fig. 252.

14. *Lekane* ağız parçası. Kil; az gözenekli, kireç ve çok az kumve mika katkılı, 7, 5 YR 6/6 reddish yellow. Firmis; 7, 5 YR 2/0 black. H. 5. 8 cm.

15. *Lekane* ağız parçası. Kil; gözeneksiz, ince hamurlu, çok az ve ince mika katkılı, 5 YR 7/6 reddish yellow. Firmis; 2, 5 YR 2, 5 black, H. 3, 8 cm. A. D. Krş. Trandall, *Red Figure Vases of South Italy and Sicily*, New York 1989, Fig. 334,-5. Form olarak, bk.*Agora XII*. Kat. No. 1220.

16. *Alabastron* gövde parçaları; bezeme sistemi gövdedeki iki bantta yeralan tomurcuk ve sarmaşık yapraklarından oluşmaktadır. Kil, gözeneksiz, ince taneli, çok ince kireç ve mika katkılı, 7, 5 YR 7/4 pink. Astar, 10 YR 8/4 very pale brown; bant, 7, 5 YR 3/0 very dark gray. gç. 11cm., H. 9, 8 cm. Bezeme için bk.*Agora XII*, Kat. No. 78-9, 81.

17. Attika siyah firmisli *kantharos*; vazunun tondosunda, merkezde sırt sırta vermiş dört palmet ve bunları çevreleyen bir rulet baskı yer almaktadır. Kil; çok ince gözenekli, çok ince mika, kireç ve kum katkılı, 5 YR 6/6

reddish yellow. Firmis; 7, 5 YR 2/0 black. Aç. 9.0 cm., Dç. 5. 0 cm., H. 7. 7 cm. Krş. *Agora XII*, Kat. No. 652, 696.

18. Baltık tabağı; Attika siyah firnisli, ağız kenarı ve kaidenin oturma düzleminde kırmızı boyalı ince bantların yanısıra, kaide-gövde geçişinde rezerve bir bant bulunan, ortası korunmamış balık tabağı. Kil, gözeneksiz, çok ince ve az mika katkılı, 7, 5 YR 7/6 reddish yellow. Kırmızı ek boya; 10 YR 5/6 red. Aç. 19. 8 cm., Dç. 11.6 cm., H. 3. 6 cm. En yakın benzeri için bk. *Agora XII*, Kat. No. 1072.

19. Attika siyah firnisli kase; tondosunda merkezde dört palmet ve palmeleri çeviren rulet yer almaktadır. Kil; gözeneksiz, çok az mika katkılı, 7, 5 YR 7/4 pink. Firmis; 7, 5 YR 3/0 very dark gray. Aç. 12, 6 cm., Dç. 7, 8 cm., H. 3. 8 cm. Benzer örnekler için bk. *Agora XII*, Kat. No. 802-4, 806, 808.

20. Attika siyah firnisli tabak; tondosundaki rulet bezemeyi oluşturmaktadır. Kil; gözeneksiz, çok ince ve az mika ve kireç katkılı, 10 YR 5/1 gray, 5 YR 6/4 light reddish brown. Aç. 14, 4 cm., Dç. 9, 0 cm., H. 2, 5 cm. Benzer eserler için bk. *Agora XII*, Kat. No. 1046, 1049.

21. Attika siyah firnisli Tabak. Kil; gözeneksiz, az mika ve kireç katkılı, 10 YR 5/1 gray- 10 YR 6/3 pale brown. Krş. *Agora XII*, Kat. No. 1046, 1049. Aç. 16. 8 cm., Dç. 11. 4 cm., H. 2. 6 cm.

22. *Skyphos* kaide-gövde parçası, Attika siyah firnisli (7, 5 YR 3/0 very dark gray- 2, 5 YR 4/8 red) . Kil; gözeneksiz, çok az kum ve mika katkılı, 7, 5 YR 7/4 pink. Benzeri için bk. *Agora XII*, Fig. 4, Kat. No. 349.

23. Attika, siyah firnisli, kase ağız-gövde-kaide parçası; tondosundaki rulet bezemeyi oluşturmaktadır. Kil; gözeneksiz, çok ince kireç ve mika katkılı, 7, 5 YR 6/6 reddish yellow. Aç. 10, 4 cm., Dç. 8, 0 cm., H. 3, 1 cm. Benzer formlar için bk. *Agora XII*, Kat. No. 821-2.

24. Attika, siyah firnisli, kase ağız-gövde-kaide parçası. Kil; gözeneksiz, çok az ve ince kireç katkılı, 5 YR 6/6 reddish yellow. Aç. 5, 6 cm., Dç. 5, 0 cm., H. 3, 2 cm. Form olarak benzeri içi bk. *Agora XII*, Kat. No. 949.

25. Açık kap tondo parçası; Attika, siyah firnisli, merkezinde ovalerin oluşturduğu bir çember, daha sonra birbirine bağlı palmeler, sonra tekrar ovalerden oluşan bir çember ve en dışta yine birbirlerine bağlı palmelerden oluşan bir bezemeye sahip. Kil; gözeneksiz, çok ince ve az kum ve mika katkılı (7, 5 YR 6/6 reddish yellow). H. 6. 5 cm.

26. Kapalı kap kaide-gövde parçası; yüksek konik ayaklı, kapalı kap. Kaide siyah boyalı (7, 5 YR 3/0), gövde kırmızimsı kahverengi (5YR 6/4 light reddish brown) astarlı. Kil; ince gözenekli, kireç, kum ve mika katkılı (7, 5 YR 5/4 brown). Dç. 7 cm., H. 4. 2 cm.

27. Kandil *discus*-gövde parçası; Attika, siyah firnisli. Kil; gözeneksiz, katkısız (10 YR 6/4 light yellowish brown). *discus* çapı 3, 7 cm., H. 2, 5 cm. Benzer örnekler için bk. *Keramikos XI*, Taf. 41, Fig. 233.

28. Attika, siyah firmisli kandil. Kil; gözeneksiz, çok ince ve az mika katkılı (5 YR 5/6 yellowish red). Dç. 4, 0 cm., diskus çapı: 4, 4 cm., H. 4, 6 cm. Benzer formlar için bk. Hayes 1980, pl. 2-3, Fig. 15; krş. *Kerameikos XI*, Tafel 19, Fig. 92, s. 28.

29. Mantar ağızlı amphora ağız-boyun parçası. Boyunda grekçe YIIIA harfleri yer almaktadır. Kil; ince gözenekli, bol ince kum, az mika ve kireç katkılı (7, 5 YR 5/4 brown). Aç. 13 cm., H. 4. 9 cm.

30. Amphora ağız- boyun-kulp parçası; kulplarının birinde O (*omikron*) harfi bulunmaktadır. Kil; ince gözenekli, bol kum, kireç ve çok az mika katkılı (2, 5 YR 5/8 red).

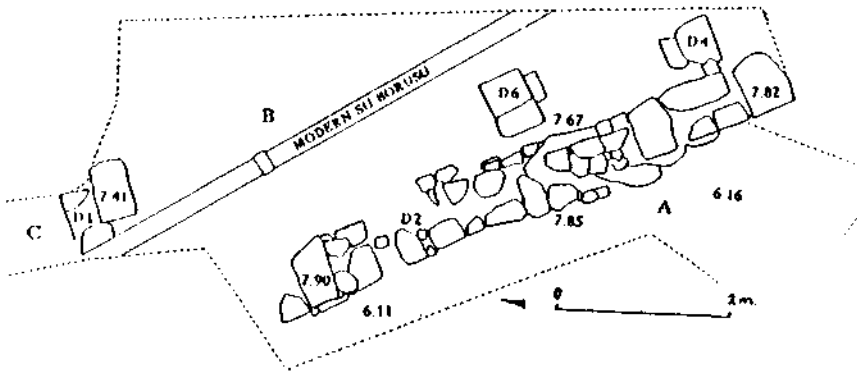
31. Knidos tipi amphora ağız-boyun parçası; kulplarının her ikisinde de AΘIII harflerinden oluşan bir *graffito* görülüyor. Kil; az gözenekli, bol kum,kireç katkılı ve çok az mikalı (7, 5 YR 6/6 reddish yellow).

32. Figürin; şişman, göbekli, oturan (?) bir kişi, kalıp yapımı, pişmiş toprak heykelecik. H. 5, 3 cm. Benzerleri için bk. *Alt-Agina II,3*, Taf. 10, Fig. 151 2, s. 25.

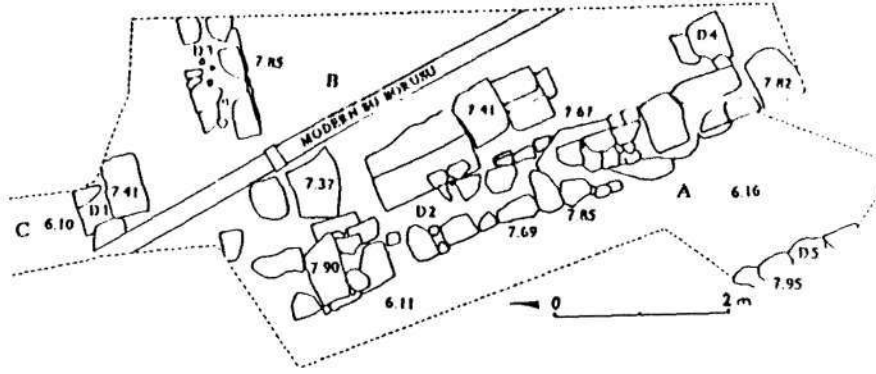
33. Bronz kemer tokası: Üzerinde, hayvan gövdeli, kanatlı, sakallı insan yüzlü (?) mitolojik bir yaratık tasviri yer almaktadır.

I. Gezgin
İzmir 1995

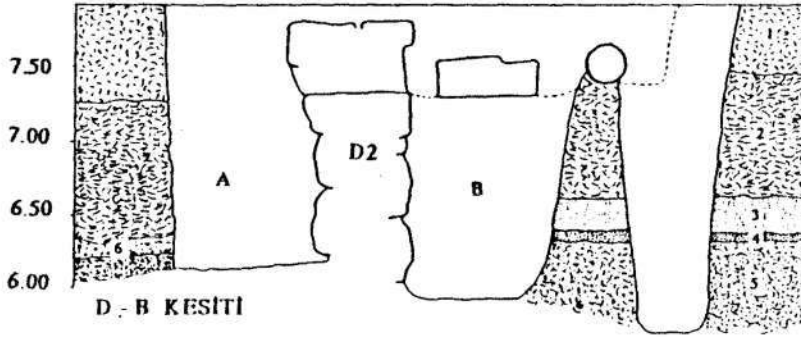
ÇİZİMLER

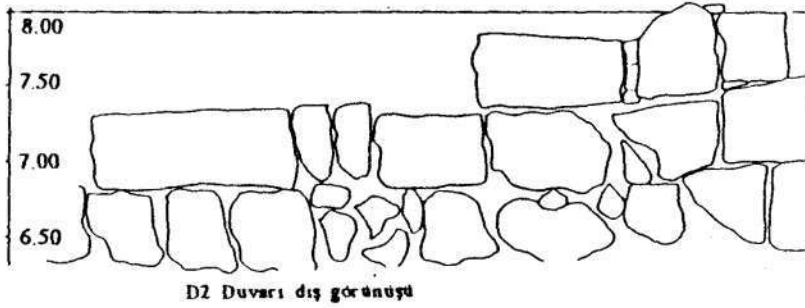
Çiz. 1: III. Evre Planı

Çiz. 2: II. ve I. Evre Planı

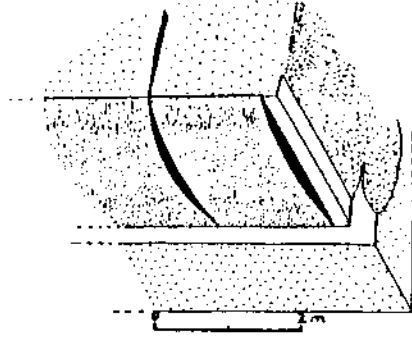

Çiz. 3

Çiz. 4

Çiz. 5

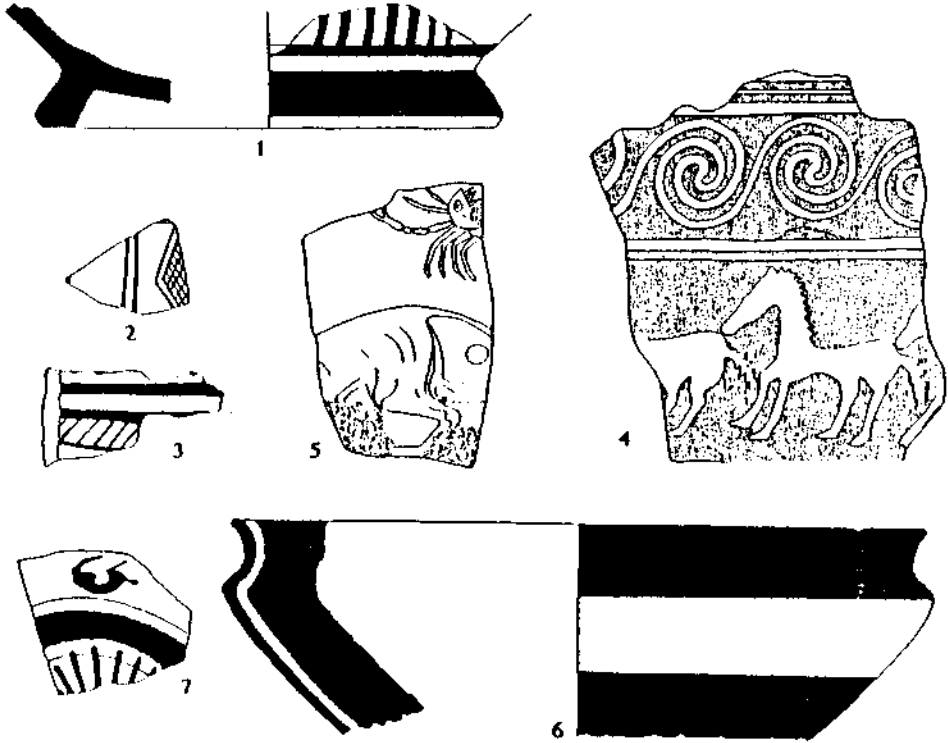

Fig. 1 - 7

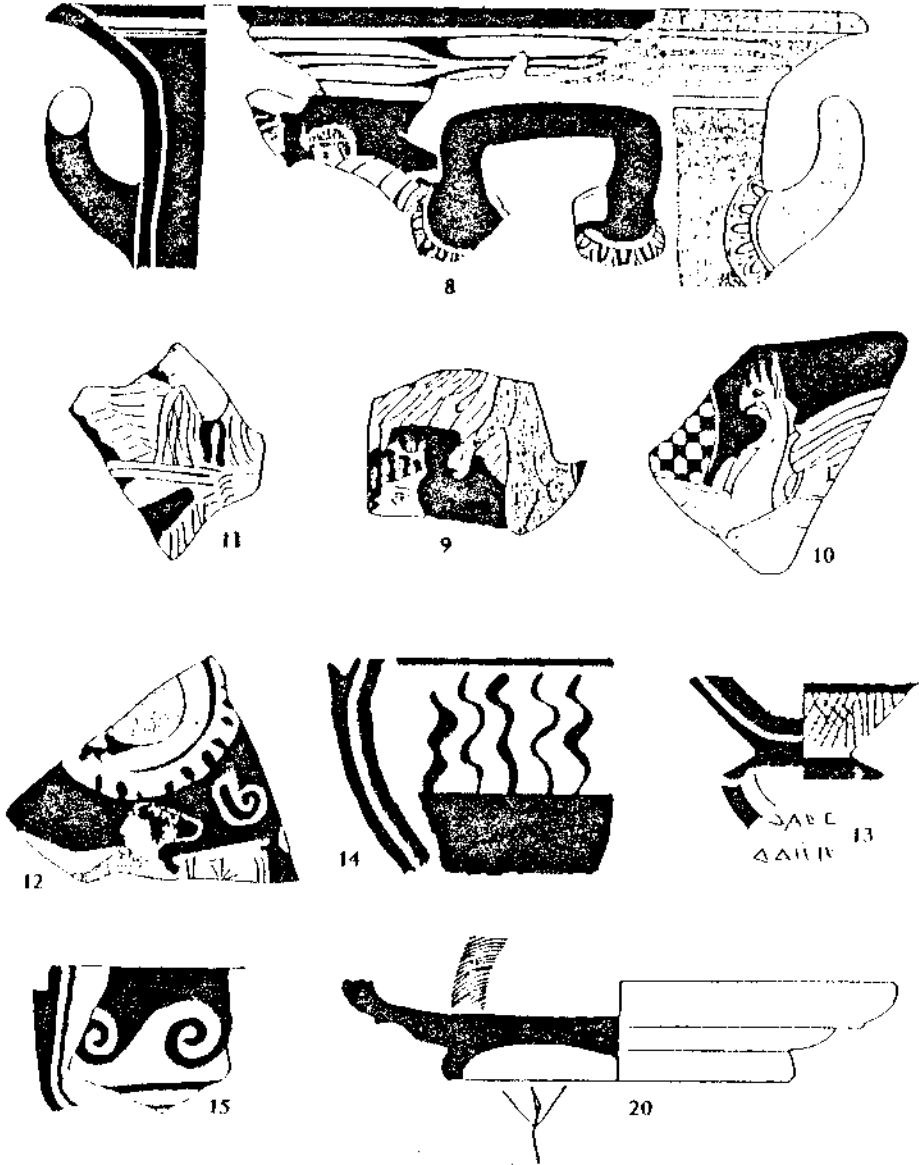

Fig. 8 - 15 ve 20

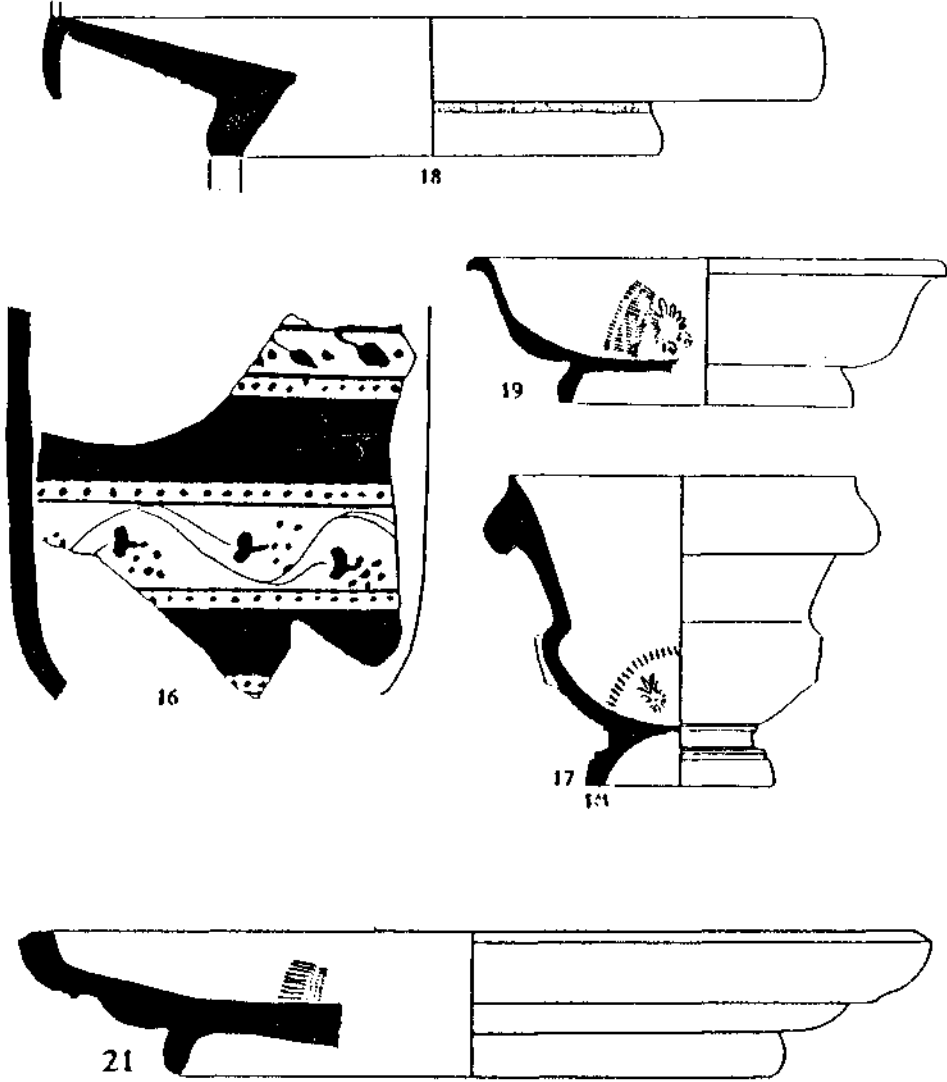

Fig. 16 - 19 ve 21

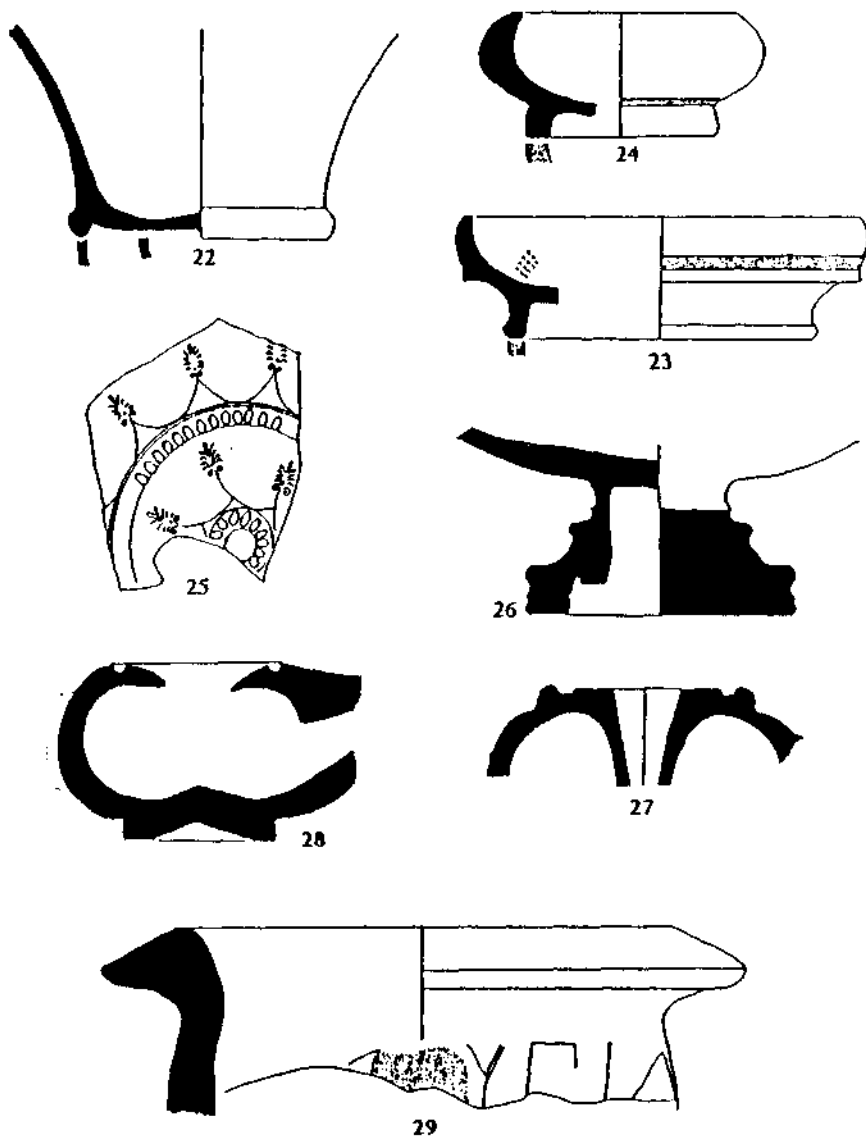

Fig. 22 - 29

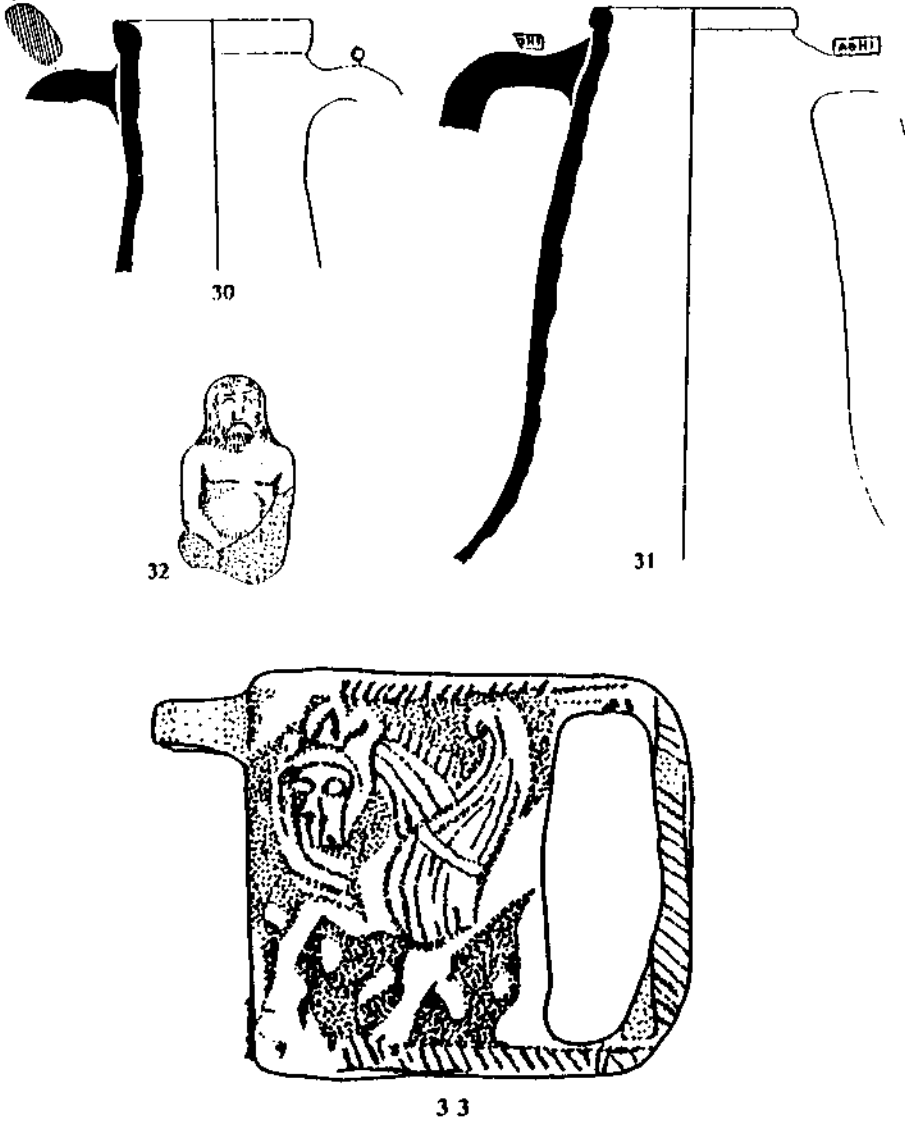

Fig. 30 - 33

